

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ВЛАСТИВОСТІ, СТРАТЕГІЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Андрєєва В.А., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту підприємств
Університету економіки та права «КРОК» м. Київ

Розвиток інтеграційних процесів та глобалізації вимагає підвищення рівня безпеки підприємств та стає необхідною умовою їх функціонування. Питання, пов'язані з еколого-економічною безпекою підприємств зокрема, набувають актуальності в сучасних умовах швидкого розвитку виробництва і зовнішньоекономічних зв'язків та потребують подальших досліджень не тільки на рівні країни, а й на рівні регіонів і підприємств.

Еколого-економічна безпека є одним з найбільш пріоритетних функціональних напрямів національної безпеки країни [1]. Глобалізація, інформатизація, забруднення навколишнього природного середовища актуалізують проблему забезпечення економічної безпеки та екологічного аспекту зокрема. Теоретичні та прикладні основи організації економічної безпеки, розробка нових і адаптація існуючих механізмів та еколого-економічних інструментів, широкий спектр актуальних проблем еколого-економічної безпеки на всіх рівнях системи (держава – регіон – бізнес – особа) розглядаються в роботах Андрійчука В.Г. [2], Варналій З.С. [3], Кириченка О.А. [4], Мельника Л.Г. [5].

Еколого-економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер: з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого – є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, який функціонує у складному до змін ринкової кон'юнктури середовищі з урахуванням екстернальних ефектів (наслідків від забруднення навколишнього природного середовища), що впливає на економічні інтереси суб'єктів господарювання.

На нашу думку, стратегія еколого-економічної безпеки підприємства повинна враховувати тривожні тенденції погіршення еколого-економічної ситуації та стати одним із найважливіших національних пріоритетів, що потребує посиленої уваги з боку владних структур. Адже політика еколого-економічної безпеки стане дійовою за умов бездоганності визначення її стратегії.

Стратегія еколого-економічної безпеки передбачає визначення мети і завдань системи її гарантування, напрямів, форм і методів застосування відповідних засобів, створення резервів для нейтралізації та локалізації можливих загроз. Важливо чітко окреслити стратегічні цілі й не плутати їх з тактичними заходами, інколи вимушеними, але потрібними задля досягнення певної стратегічної мети. Отже, визначення стратегії і тактики сприятиме повноцінному функціонуванню системи гарантування еколого-економічної безпеки, здійсненню ефективної політики її реалізації.

Аспекти охорони довкілля, збереження природи та сталого управління природними ресурсами входять до сфери дії фінансової допомоги ЄС, що надається в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства. Це стосується національних, регіональних і транскордонних програм у межах ІЄСП і підтверджується тим фактом, що програми серед пріоритетних сфер називають питання охорони довкілля, а стратегічні документи містять спеціальний огляд екологічних проблем регіонального чи національного рівня. Важливо, щоб стратегія гарантування еколого-економічної безпеки базувалась на багатоваріантності прогнозів соціально-економічного розвитку України і коригувалася залежно від розвитку подій за тим чи іншим варіантом. Переваги багатоваріантної стратегії полягають у тому, що з'являється можливість вибору різноманітних заходів замість термінового застосування екстрених і недосконало опрацьованих рішень, що нерідко трапляється на практиці.

Стратегія еколого-економічної безпеки підприємства має, зокрема, містити:

1. Положення щодо формування та підтримки функціонування системи її гарантування.
2. Характеристику внутрішніх і зовнішніх загроз еколого-економічній безпеці.

3. Системний моніторинг факторів, що підривають стійкість навколишнього природного середовища.

4. Критерії та індикатори еколого-економічної безпеки.

5. Характеристику економічних інтересів підприємства – забруднювача, адже штрафні санкції повинні бути такими, щоб підприємство було зацікавлене у зниженні рівня забруднення.

6. Заходи та механізми державної політики щодо гарантування еколого-економічної безпеки.

Доцільно розробити Програму підготовки нормативно-правових актів, пов'язаних з гарантуванням еколого-економічної безпеки підприємств. Це дасть можливість з'ясувати пріоритетність екологічного фактору при функціонуванні підприємства. Важливо піддавати науковій експертизі проекти нормативно-правових актів на предмет відповідності їх екологічним вимогам, а також зробити експертизу чинних нормативно-правових актів для того, щоб виявити наслідки їхнього впливу на стан гарантування економічної безпеки. Якщо буде відкрито негативну дію, слід розробляти пропозиції щодо скасування цих актів чи внесення до них відповідних змін.

Загалом потрібно забезпечити інтеграцію екологічної складової у стратегію проведення соціально-економічних реформ. Йдеться про підсилення у суспільстві мотивації для врахування вимог екологічної безпеки під час планування та здійснення соціально-економічних планів розвитку; впровадження методики розрахунків економічної ефективності природоохоронних заходів; ліцензування небезпечних видів діяльності як інструменту регулювання рівня безпеки під час використання небезпечних речовин; екологічне страхування як механізм сприяння вирішенню проблем екологічної безпеки; оцінку екологічного ефекту під час інвестування в економічний сектор з метою переходу на інноваційну модель розвитку; запровадження екологічного аудиту як одного з важливих інструментів оцінки рівня безпеки; застосування поняття "ризик" як інтегрального показника можливих екологічних загроз; вдосконалення економічних механізмів природокористування, які б були органічно пов'язані з інструментами соціально-економічного регулювання життєдіяльності суспільства в умовах ринкової економіки; удосконалення системи штрафних санкцій за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу та економічні порушення.

Література

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. №964-IV [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

2. Андрійчук В.Г. Економічна безпека України: стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення [Електронний ресурс] / В.Г. Андрійчук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/uazt/2010_2k.pdf.

3. Варналій З.С. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України [Електронний ресурс] / З.С. Варналій. – Режим доступу: <http://www.rainbow.gov.ua/news/25.html>.

4. Кириченко О.А. Управління фінансово-економічною безпекою / О.А.Кириченко, С.М.Лаптев, П.Я.Пригунов, О.І.Захаров. – К.: Дорадо-друк, 2010. – 480 с.

5. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник. / Л.Г. Мельник. – Суми: Університетська книга, 2003. – 348 с.